

**Antwoorden op vragen van gemeenten in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen
17 maart 2021 – Briefstemmen en vervroegd stemmen in het stemlokaal**

Deze nieuwsbrief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft tot doel u te informeren over antwoorden op vragen van gemeenten voor de Tweede Kamerverkiezing van 17 maart 2021. In deze special gaan de vragen en antwoorden over de voorgenomen maatregel van briefstemmen voor kiezers van 70 jaar en ouder.

Datum: 1 december 2020

Wetsvoorstel Wijziging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19

Vandaag is het wetsvoorstel *Wijziging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19* ingediend bij de Tweede Kamer. U kunt het wetsvoorstel [hier](#) vinden. Het wetsvoorstel is een aanvulling op de eerder aangenomen *Tijdelijke wet verkiezingen covid-19*. De hoofdlijnen van het wetsvoorstel zijn:

- Alle kiesgerechtigden van 70 jaar en ouder krijgen de mogelijkheid om per brief te stemmen. Hiervoor stelt de gemeente een of meer afgiftepunten in waar kiezers vanaf woensdag 10 maart elke werkdag hun stembescheiden kunnen afgeven van 9.00-17.00 uur (en op woensdag 17 maart van 7.30-21.00 uur). Gemeenten kunnen ervoor kiezen ook in de avond en/of het weekend een of meer afgiftepunten in te stellen.
- Kiesgerechtigden kunnen twee dagen voor de dag van de stemming (maandag 15 en dinsdag 16 maart 2021) op een aantal locaties in hun gemeente vervroegd hun stem uitbrengen. Deze maatregel is vooral bedoeld voor kiezers met een kwetsbare gezondheid. In elke gemeente wordt, naar rato van het aantal kiesgerechtigden in de betreffende gemeente, een aantal locaties ingericht waar vervroegd stemmen mogelijk wordt gemaakt van 7.30-21.00 uur.
- De termijn tussen de stemming (17 maart 2021) en het aftreden van de zittende leden van de Tweede Kamer wordt verlengd naar 13 dagen.
- Het tellen van de stemmen van de stemlokalen voor vervroegd stemmen kan beginnen op woensdag 17 maart vanaf 7.30 uur, of een door burgemeester en wethouders vast te stellen later tijdstip. Ook het tellen van de stemmen die per brief zijn uitgebracht kan op dat tijdstip beginnen (vooropening kan plaatsvinden zodra de gemeente het uittreksel uit het register van ongeldige stempassen heeft vastgesteld).
- De voorzitter van een stembureau kan, na overleg en in overeenstemming met de burgemeester, de telling vanwege vermoeidheid van de tellers schorsen. De burgemeester kan daar ook om vragen. De telling wordt dan de volgende dag (donderdag 18 maart) gecontinueerd. De zitting kan echter pas worden geschorst als het betreffende stembureau ten minste eerst een telling op lijstniveau heeft uitgevoerd.
- De zitting van de hoofdstembureaus worden verplaatst van de vrijdag naar de maandag na de stemming (22 maart) om 10.00 uur. Het hoofdstembureau Den Haag houdt zitting op dinsdag 23 maart om 15.00 uur.
- De hoofdstembureaus zenden hun zittingen via een live-verbinding op internet uit, en zorgen dat belangstellenden de mogelijkheid hebben om tijdens die zittingen bezwaren in te brengen. Het hoofdstembureau kan bepalen dat degenen die het woord willen voeren, zich voorafgaand aan de zitting moeten melden. De voorzitters van de hoofdstembureaus kunnen besluiten om geen fysieke maar een digitale zitting te houden, die eveneens via een live-verbinding op internet wordt uitgezonden. Verder komt er een mogelijkheid om meer plaatsvervangende leden van hoofdstembureaus te benoemen.
- Bij ministeriële regeling worden hygiënemaatregelen gesteld voor de zittingen van gemeentelijke stembureaus, hoofdstembureaus en het centraal stembureau, vergelijkbaar met de maatregelen die ook gelden voor de stembureaus. Zo moet bij de ingang van de locatie waar deze organen zitting hebben, iemand staan die bewaakt dat er niet te veel personen tegelijk op de locatie zijn, en die bezoekers wijst op de in acht te nemen veilige afstand en hygiënemaatregelen. B&W moeten voorafgaand aan de zitting van gemeentelijk

stembureau c.q. hoofdstembureau actief een gezondheidscheck afnemen bij de leden en tellers.

- Daarnaast bevat het wetsvoorstel enkele aanpassingen van de Tijdelijke wet. Zo wordt, met het oog op het mogelijk maken van vervroegd stemmen, de verruiming van de termijn voor het aanvragen van een schriftelijk volmachtbewijs weer geschrapt. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid om het schriftelijk volmachtbewijs langs elektronische weg te sturen. Wel wordt het formulier voor de aanvraag van een schriftelijke volmacht gesplitst in een deel voor de volmachtgever en een deel voor de volmachtnemer.

Let op: de Tweede Kamer kan het wetsvoorstel nog amenderen. Als dat gebeurt, wordt u daarover uiteraard zo spoedig mogelijk geïnformeerd. Nadat de Tweede Kamer heeft ingestemd met het wetsvoorstel (naar verwachting voor het kerstreces (18 december a.s.)), zullen de gemeenten een gedetailleerd overzicht ontvangen van alle maatregelen uit het wetsvoorstel.

Financiële compensatie

Om gemeenten te compenseren voor de extra kosten bij de herindelingsverkiezingen in november 2020 en de Tweede Kamerverkiezing in 2021 als gevolg van de coronamaatregelen heeft het kabinet € 30 miljoen ter beschikking gesteld. De maatregelen die aanvullend noodzakelijk zijn voor de Tweede Kamerverkiezing op basis van dit tweede wetsvoorstel brengen ook kosten voor de gemeenten mee. In overleg met de VNG is besloten tot een aanvullende compensatie voor gemeenten van ruim € 22 miljoen. Dit bedrag wordt uitgekeerd via het Gemeentefonds. Dit bedrag wordt naar verwachting vanaf januari uitbetaald. Deze compensatie is bedoeld voor onder meer de extra organisatie, het inrichten van stemlokalen en instellen van stembureaus voor vervroegd stemmen, het drukken, opslaan en beveiligen van stembescheiden, de portokosten van briefstembescheiden, het instellen van afgiftepunten en van briefstembureaus. Aanvullend zullen gemeenten worden ondersteund via communicatie en voorlichting en bijvoorbeeld het ondersteuningsteam stemlokalen.

Q&A's over briefstemmen en vervroegd stemmen

Over de eerste twee maatregelen (briefstemmen en vervroegd stemmen) zijn al veel vragen binnengekomen. De antwoorden op de meeste van deze vragen staat onderaan deze nieuwsbrief. De beantwoording komt ook beschikbaar via www.verkiezingentoolkit.nl.

Webinars verkiezingen in coronatijd

Het ministerie van BZK organiseert in samenwerking met de NVVB de komende maanden opnieuw een aantal webinars rondom het organiseren van een corona-proof Tweede Kamerverkiezing in maart 2021. Op donderdag 1 oktober vond er al een webinar plaats over dit thema en nu komt er een vervolg.

Programma webinars

De eerste webinar op 10 december gaat over de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 op basis waarvan zeven gemeenten de herindelingsverkiezingen op 18 november hebben georganiseerd. Collega's uit Noord-Brabant en Groningen en van het ministerie van BZK blikken terug op de verkiezingen en op de geleerde lessen van de dag. Ook wordt er kort vooruitgekeken naar de Wijziging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19.

In de tweede en derde webinar worden alle ins en outs besproken van de nieuwe wet. Hierbij gaat het om de aanvullende maatregelen zoals briefstemmen en vervroegd stemmen. Ook staan we stil bij de gezondheidsmaatregelen, handhaving en de soorten stembureaus.

Data

- Webinar 1 "Terugblik herindelingsverkiezingen": donderdag 10 december
- Webinar 2 "Voorbereidingen Tweede Kamerverkiezingen": maandag 21 december
- Webinar 3 "Voorbereidingen Tweede Kamerverkiezingen": donderdag 14 januari

Aanmelden

Een uitnodiging voor de webinars en een inschrijflink volgt via de nieuwsbrief van de NVVB. Hier ontvangt u later deze week bericht over. Alle webinars worden online gezet op NVVB-platform.

<p style="text-align: center;">Antwoorden op vragen van gemeenten in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen 17 maart 2021 – Briefstemmen</p>

Aanpassing verkiezingssoftware

De Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 en het wetsvoorstel wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 dat op 1 december 2020 is ingediend bij de Tweede Kamer kunnen gevolgen hebben voor de systemen/programmatuur die gemeenten gebruiken bij de selectie van de kiesgerechtigdheid. Gelet daarop heeft het ministerie van BZK de gemeentelijke leveranciers van deze systemen geïnformeerd over de komende wijzigingen. Zie ook vraag 82 in deze nieuwsbrief.

Begrippen:

Stempluspas: Vooralsnog de naam van de stempas die kiezers van 70 jaar en ouder gaan krijgen. De stempluspas geeft deze kiezers de mogelijkheid om per brief te stemmen, of in het stemlokaal te stemmen, of een onderhandse volmacht te geven aan een andere kiezer.

Briefstembescheiden: de stempluspas, uitleg over stemmen per brief, het briefstembiljet, de enveloppe voor het stembiljet en de retourenveloppe om de briefstembescheiden terug te sturen naar het briefstembureau van de gemeente.

Vooropening: Zitting van het briefstembureau, waarbij het briefstembureau de retourenveloppe openmaakt. Het briefstembureau haalt de stempluspas eruit en controleert deze op echtheid en in het ROS. Als de stempluspas echt is en niet in het ROS voorkomt, wordt de dichte enveloppe met daarin het briefstembiljet in de stembus gedaan. Op die manier wordt de identiteit van de kiezer gescheiden van zijn stembiljet, en wordt het stemgeheim gewaarborgd.

Wetsvoorstel: Wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 ten behoeve van de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer in 2021.

Wijziging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19

De mogelijkheid voor kiezers van 70 jaar en ouder om per brief te stemmen wordt geregeld in de wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19. Het wetsvoorstel moet nog in de Tweede en Eerste Kamer worden behandeld. Dat betekent dat het wetsvoorstel nog kan veranderen. Dat kan gevolgen hebben voor de antwoorden die hieronder worden gegeven. Mocht dat gebeuren dan zal BZK uiteraard de gemeenten daarover informeren.

Vraag 72 (de vragen zijn doorgenummerd naar aanleiding van eerdere nieuwsbrieven)

Mogen de kiezers die per brief stemmen ook het briefstembiljet op de 17e bij een regulier stembureau in de stembus doen? Zo niet, hoe voorkomt het stembureau lid dat toezicht op de stembus houdt, dat men er toch een biljet bij in stopt?

Vraag 72

Nee. Het briefstembiljet kan alleen gebruikt worden voor het stemmen per brief. Het briefstembiljet is herkenbaar en wijkt door een andere kleurbalk af van het reguliere stembiljet. Zou dus een briefstembiljet in de stembus van een stemlokaal terecht komen, dan moet het betreffende stembureau zo'n briefstembiljet ter zijde leggen en dus niet meetellen.

Vraag 73

Moeten de leden van het briefstembureau die de dagen voor de verkiezing de vooropening verrichten, ook deze stemmen tellen en verantwoorden in het proces-verbaal op 17 maart? Komt er een apart proces-verbaal "briefstembureau"?

Antwoord 73

Zowel de vooropening als het tellen dient door leden van het briefstembureau te gebeuren. Het hoeven niet precies dezelfde personen te zijn.

De minister van BZK stelt voor zowel de vooropening als het tellen een model voor het proces-verbaal vast. In die processen-verbaal legt het briefstembureau verantwoording af over de vooropening en de telling.

Vraag 74

Hoe moet worden omgegaan met het verzoek van een kiezer die zijn stempluspas is kwijtgeraakt? Er valt hier toch niet te controleren of zij hun stempluspas mogelijk met briefstemmen al hebben gebruikt, als zij dit op de vrijdag voor de verkiezingen aanvragen. Er zou dus tweemaal een stem uitgebracht kunnen worden.

Antwoord 74

Het in de vraag geschetste scenario zal zich niet kunnen voordoen. In het wetsvoorstel wordt namelijk geregeld dat de termijn voor het aanvragen van een vervangende stem(plus)pas wordt vervroegd naar vrijdag 12 maart om 17:00 uur. Het register ongeldige stempassen wordt dus na vrijdag 12 maart (17:00 uur) gemaakt. De vooropening door het briefstembureau kan beginnen zodra het register ongeldige stempassen is opgemaakt en het briefstembureau daarover beschikt.

Vraag 75

Is er bij de drukkers geverifieerd of het hun lukt om bij de bestaande dag van kandidaatstelling op tijd de bijzondere stembiljetten en overige benodigde briefstembescheiden te drukken voor de groep 70-plussers en heeft dit nog effect op het moment waarop deze bescheiden bij de kiezers kunnen worden bezorgd?

Antwoord 75

Ja, dat is gebeurd. Naar verwachting ontvangen de kiezers tussen 26 februari en 11 maart de briefstembescheiden.

Vraag 76

Wanneer moet een gemeente besluiten hoeveel briefstembureaus er worden ingericht?

Antwoord 76

Het ministerie van BZK zal gebaseerd op het aantal briefstemmen dat mogelijk wordt uitgebracht, richtinggevend voor gemeenten in kaart brengen hoeveel briefstembureauleden er nodig zullen zijn. Burgemeester en wethouders dienen minimaal één briefstembureau in te stellen en daarvoor briefstembureauleden te benoemen.

Vraag 77

Welke eisen worden er gesteld aan een afgiftepunt voor briefstemmen?

Antwoord 77

In de wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 wordt geregeld dat de afgiftepunten vanaf woensdag 10 maart 2021 open moeten zijn tussen 09:00 uur en 17:00 uur. Op 17 maart moeten de afgiftepunten van 07:30 uur tot 21:00 uur open zijn. Burgemeester en wethouders kunnen zelf bepalen of een of meer afgiftepunten ook open worden gesteld op een of meer avonden (bijvoorbeeld koopavonden) en/of in het weekend. De afgiftepunten moeten makkelijk te bereiken zijn voor deze groep kiezers. Ten minste veertien dagen voor de dag van de stemming moet door de burgemeester bekend worden gemaakt waar de afgiftepunten zijn.

Vraag 78

In de memorie van toelichting staat dat de afgiftepunten open zijn "vanaf woensdag 10 maart 2021 van 09.00 uur tot 17.00 uur en op 17 maart tot 21.00 uur". Moeten ze dus ook op zaterdag en zondag open zijn?

Antwoord 78

Burgemeester en wethouders kunnen zelf bepalen of een of meer afgiftepunten ook open worden gesteld op een of meer avonden (bijvoorbeeld koopavonden) en/of in het weekend..

Vraag 79

Moeten alle ingeleverde briefstemmen bij de afgiftepunten alleen worden voorzien van een datumstempel en kunnen ze op een later moment worden geadmistreerd (als ze op een centrale locatie aangekomen zijn), of moet ieder inleverpunt een eigen administratie voeren?

Antwoord 79

Alle briefstemmen die bij een afgiftepunt worden afgegeven moeten worden voorzien van een datumstempel en een handtekening.

Vraag 80

Moet er bij de afgiftepunten ook iemand (of moet dit per se een aangewezen stembureaulid zijn) constant toezicht houden op de stembus, of is een stembus helemaal niet nodig?

Antwoord 80

Bij het afgiftepunt moet er iemand aanwezig zijn om de briefstemmen in ontvangst te nemen. Het is niet noodzakelijk dat dit een briefstembureaulid is. Deze persoon neemt de briefstem in ontvangst namens het briefstembureau en zet er een datumstempel en handtekening op.

Vraag 81

Kan een afgiftepunt overal worden ingericht? Bijvoorbeeld ook bij de informatiebalie van een supermarkt?

Antwoord 81

Het is de bedoeling dat gemeenten meerdere afgiftepunten inrichten en bij voorkeur op locaties die makkelijk te bereiken zijn voor de groep kiezers die per brief mag stemmen. Bij voorkeur gaat het ook om plekken waar niet te veel andere mensen komen, zodat het voor deze groep kiezers geen drempel is om op deze plek hun briefstem af te geven.

Vraag 82

Is het de bedoeling dat gemeenten aparte bestanden aanleveren aan de drukkers voor de 70-plussers en de rest van de kiezers?

Antwoord 82

De verantwoordelijkheid voor het bepalen wie briefstembescheiden moet ontvangen ligt bij de gemeente. De gemeente moet er daarom zorg voor dragen dat de bestanden op een dusdanige manier bij de drukkers worden aangeleverd dat de drukkers niet zelf nog een selectie hoeven te maken. Het ministerie van BZK heeft overigens recent Procura, Centric en PinkRocade geïnformeerd over de (komende) wetswijzigingen.

Vraag 83

Stel er komt op de 17e nog een enveloppe binnen, waar alleen het stembiljet maar niet de stempluspas in zit. Wat doen we dan met het stembiljet? Bellen we de kiezer dat deze alsnog met de stempluspas naar het stembureau kan en vernietigen we het briefstembiljet?

Antwoord 83

Wanneer bij het openen van de retourenveloppe blijkt dat er geen stempluspas in zit, dan moet de briefstem terzijde worden gelegd. De betreffende briefstem wordt dan niet betrokken bij de stemopneming. Het stembiljet wordt dus ook niet in de stembus gedaan en dus ook niet meegeteld. Met de kiezer wordt geen contact opgenomen, dat zou overigens in deze casus ook niet mogelijk zijn aangezien de stempluspas ontbreekt.

Vraag 84

De 70+'ers krijgen hun briefstembescheiden verspreid over een termijn van meerdere weken. Dat gaat ervoor zorgen dat gemeenten veel vragen krijgen van kiezers die vragen waar hun briefstembescheiden blijven.

Antwoord 84

Het ministerie van BZK zal voorlichting geven aan kiezers van 70 jaar en ouder over het stemmen per brief. Onderdeel daarvan is informatie over wanneer de stembescheiden zullen worden ontvangen. Dit met het doel zo veel als mogelijk te voorkomen dat kiezers onnodig hierover vragen gaan stellen aan de gemeente.

Vraag 85

In de consultatieversie van het wetsvoorstel staat dat het briefstembiljet met vier kleuren mag worden ingevuld. Risico is dat briefstembureaus daar heel verschillend mee omgaan (zeer streng of juist zeer soepel). Je zou ook kunnen regelen dat de stem geldig is als ondubbelzinnig blijkt wat de bedoeling van de kiezer is.

Antwoord 85

Het wetsvoorstel is op dit punt aangepast. Er worden geen specifieke kleur(en) voorgeschreven waarmee het briefstembiljet moet worden ingevuld.

Vraag 86

Moeten er nog aanpassingen aan de stembussen worden aangebracht vanwege het formaat van de enveloppe met het briefstembiljet?

Antwoord 86

Gemeenten moeten er rekening mee houden dat de briefstem door de kiezer wordt teruggestuurd in een C5Plus-enveloppe (afmeting 23,5 x 16,6 cm). Het briefstembiljet moet de kiezer in een C5-enveloppe stoppen. Die is iets kleiner dan de C5Plus-enveloppe. De afmeting van een C5-enveloppe is 22.9 x 16.2 cm. De C5Plus en de C5 enveloppe past waarschijnlijk niet in de gleuf van de stembussen die gemeenten in de stemlokalen gebruiken.

Gemeenten moeten dus voor de briefstembureaus stembussen beschikbaar hebben die geschikt zijn voor een C5-enveloppe. Als gemeenten bij de afgiftepunten ook eens stembus willen gebruiken dan moet die geschikt zijn voor een C5plus enveloppe.

Vraag 87

Waarom kan de vooropening pas starten na het opmaken van het Register Ongeldige Stempassen (ROS)?

Antwoord 87

Op die manier kan een kiezer niet twee keer een stem uit brengen (in casu per brief en in het stemlokaal). Het kan gebeuren dat een kiezer die al een briefstem heeft uitgebracht, alsnog een vervangende stempluspas aanvraagt om ook in het stemlokaal te kunnen stemmen. Doordat pas na het opmaken van het ROS de vooropening wordt gedaan, is de eerste stempluspas van deze kiezer (omdat hij een vervangende heeft aangevraagd) in het ROS terug te vinden.

Vraag 88

Wat is de toegevoegde waarde van het plaatsen van een handtekening op de stempluspas die meegestuurd moet worden met de briefstem? Moet de gemeente die ergens mee verifiëren? Wat als er geen handtekening op die pas staat? Moet de briefstem dan terzijde worden gelegd?

Antwoord 88

De kiezer moet de stempluspas ondertekenen. Met de ondertekening van de stempluspas verklaart de kiezer dat hij het briefstembiljet persoonlijk heeft ingevuld. Op de stempluspas zal uitdrukkelijk worden vermeld dat misbruik, zoals iemand die zich uitgeeft voor een andere kiezer, strafbaar is. Mochten er aanwijzingen zijn voor fraude, dan kan de pas in het kader van een strafrechtelijk onderzoek door experts bekeken worden, en kan in dat verband ook worden nagegaan of de handtekening daadwerkelijk door de kiezer zelf is gezet. Het ontbreken van een handtekening leidt er niet toe dat het briefstembureau de retourenveloppe (met daarin de briefstem) terzijde moet leggen, met als gevolg dat de stem niet meetelt. De reden is dat sommige kiezers niet in staat zijn om zelf een handtekening te zetten. Het stembiljet van een kiezer die zijn pas niet heeft ondertekend, hoeft dus niet terzijde te worden gelegd.

Vraag 89

Wat gebeurt er als bij de vooropening blijkt dat er 1 stempluspas en 2 briefstembiljetten in de enveloppe zitten?

Antwoord 89

Aangenomen wordt dat in dit geval de briefstembiljetten dan niet in de gesloten stembiljetenveloppe zitten. In dat geval worden de 2briefstembiljetten terzijde gelegd.

Vraag 90

In het wetsvoorstel staat dat de afgiftepunten op de dag van de stemming open moeten zijn tot 21 uur, en dat de stembiljetten om 22 uur bij het briefstembureau moeten zijn afgeleverd. Dat uur zal niet in alle gemeenten voldoende zijn.

Antwoord 90

Het wetsvoorstel luidt nu anders. Er is opgenomen dat de briefstemmen onverwijld na 21 uur moeten worden overhandigd aan het briefstembureau.

Vraag 91

Vanaf wanneer mogen de briefstemmen worden geteld?

Antwoord 91

Het tellen van de briefstemmen gebeurt op woensdag 17 maart 2021. Vanaf 7.30 uur of een door burgemeester en wethouders vast te stellen later tijdstip kan er gestart worden met tellen. Voorwaarde daarbij is dat de vooropening al heeft plaatsgevonden.

Het tellen gebeurt in het openbaar op een of meer centrale locaties in de gemeente. Als het tellen voor 21.00 uur gereed is moet het briefstembureau schorsen. De uitkomst van de telling mag namelijk niet voor 21.00 uur bekend worden gemaakt.

De Vragen en Antwoorden over vervroegd stemmen in het stemlokaal vindt u op de volgende pagina.

Antwoorden op vragen van gemeenten in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen 17 maart 2021 –Vervroegd stemmen in het stemlokaal
---

Wijziging Tijdelijke wet verkiezingen covid-19

De voorgenomen maatregel voor het vervroegd stemmen in het stemlokaal op 15 en 16 maart 2021 is nog niet mogelijk met de huidige Tijdelijke wet verkiezingen covid-19. De minister van BZK heeft daarom een wetsvoorstel bij het parlement ingediend om vervroegd stemmen mogelijk te maken. Dit wetsvoorstel moet nog worden behandeld door het parlement. Het is niet uit te sluiten dat de parlementaire behandeling leidt tot wijzigingen in het wetsvoorstel met als gevolg dat onderstaande antwoorden moeten worden aangepast. Uiteraard zullen gemeenten, indien dat het geval is, daarvan op de hoogte worden gebracht.

Vraag 92

Met welke openingstijden moeten gemeenten rekening houden voor de stemlokalen waarin vervroegd kan worden gestemd?

Antwoord 92

De stembureaus voor vervroegd stemmen zijn op maandag 15 en dinsdag 16 maart open van 07:30 uur tot 21:00 uur (dezelfde openingstijden als de stembureaus op de reguliere dag van stemming). Op de maandag en de dinsdag moeten ten minste het wettelijk voorgeschreven aantal stemlokalen open zijn van 07:30 tot 21:00 uur. Daarbovenop kunnen burgemeester en wethouders een of meer bijzondere of mobiele stembureaus voor vervroegd stemmen aanwijzen, met afwijkende openingstijden.

Vraag 93

In de brief aan de Tweede Kamer is het aantal stemlokalen gebaseerd op het aantal kiesgerechtigden, terwijl het aantal stemlokalen in de consultatie-versie van het wetsvoorstel is gebaseerd op het aantal inwoners van een gemeenten. Kunt u duidelijkheid geven of het aantal stemlokalen is gebaseerd op het aantal inwoners of op het aantal kiesgerechtigden?

Antwoord 93

Het aantal stemlokalen dat minimaal geopend moet worden voor het vervroegd stemmen wordt bepaald op basis van het aantal kiesgerechtigden in een gemeente, volgens het volgende schema:

- gemeenten met minder dan 10.000 kiesgerechtigden: ten minste 1 locatie voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 10.000 tot 30.000 kiesgerechtigden: ten minste 2 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 30.000 tot 60.000 kiesgerechtigden: ten minste 4 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 60.000 tot 100.000 kiesgerechtigden: ten minste 8 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 100.000 tot 350.000 kiesgerechtigden: ten minste 10 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met meer dan 350.000 kiesgerechtigden: ten minste 20 locaties voor vervroegd stemmen.

Vraag 94

Worden op maandag en dinsdagavond al stemmen geteld?

Antwoord 94

Nee. Op de dagen van vervroegd stemmen worden de stemmen niet geteld. Het tellen van de stemmen vindt uitsluitend plaats op woensdag 17 maart 2021 op een door burgemeester en wethouders te bepalen locatie.

Vraag 95

Mogen de stemmen die zijn uitgebracht in de stembureaus op maandag en dinsdag, al eerder worden geteld dan 21:00 uur op woensdag 17 maart?

Antwoord 95

Ja. Net als het tellen van de briefstemmen mag ook het tellen van de stemmen die op maandag en dinsdag zijn uitgebracht, beginnen op woensdag 17 maart om 07:30 uur of een door burgemeester en wethouders vast te stellen later tijdstip. Het tellen gebeurt in het openbaar op een of meer door burgemeester en wethouders te bepalen locaties. De burgemeester brengt de locatie en het aanvangstijdstip ten minste veertien dagen voor de stemming ter openbare kennis.

De voorzitter van het stembureau mag de uitkomst van de telling pas woensdag na 21:00 uur bekend maken. Zo wordt voorkomen dat er al uitkomsten bekend worden terwijl kiezers op 17 maart nog aan het stemmen zijn.

Vraag 96

Moeten op maandag en dinsdag dezelfde stemlokalen worden gebruikt? Of mogen op maandag andere stemlokalen worden gebruikt dan op dinsdag?

Antwoord 96

Gemeenten mogen ervoor kiezen om op maandag andere stemlokalen te gebruiken dan op dinsdag. Wel moet op beide dagen het minimumaantal voorgeschreven stemlocaties open zijn.

Vraag 97

Mogen voor het vervroegd stemmen ook stemlokalen worden ingezet die op woensdag worden gebruikt als stemlokaal of moeten dit andere locaties zijn?

Antwoord 97

Er mag voor het stemmen op 15, 16 en 17 maart gebruik worden gemaakt van hetzelfde stemlokaal.

Vraag 98

Moet er bij een stembureau dat vervroegd open is dan voor elke dag een proces-verbaal opgemaakt en ingeleverd worden bij de gemeente?

Antwoord 98

Ja. Elke dag dat een stembureau zitting houdt (of dat nu op maandag 15, dinsdag 16 of woensdag 17 maart is), is sprake van een ander stembureau, dat ook een eigen proces-verbaal moet opmaken. Het is mogelijk dat dezelfde personen op verschillende dagen lid zijn van een stembureau, maar het betreft steeds een ander stembureau, dat ook een afzonderlijk proces-verbaal invult.

Elk proces-verbaal omvat altijd zowel de stemming als de telling. Dus de stembureaus voor vervroegd stemmen vullen op de dag waarop vervroegd wordt gestemd (maandag 15 of dinsdag 16 maart) het ene deel van het proces-verbaal in, en op woensdag 17 maart, na de telling, het andere deel (inclusief de resultaten van de telling). De personen die op woensdag de telling verrichten, hoeven niet dezelfde personen te zijn als de personen die op maandag of dinsdag zitting hadden tijdens de stemming. Net zoals een stembureau op de reguliere dag van de stemming (woensdag 17 maart) ook verschillende shifts met verschillende leden kan hebben.

Vraag 99

Is het de bedoeling dat een stembureau dat op meerdere dagen geopend is, op iedere dag een ander stembureaunummer krijgt?

Antwoord 99

Een stembureau kan niet meerdere dagen geopend zijn. Op de twee dagen van vervroegd stemmen dient er elke dag een ander stembureau te worden ingesteld. Deze moeten dus ook van elkaar te onderscheiden zijn, krijgen elk een eigen stembureaunummer en maken elk een apart proces-verbaal op.

Vraag 100

Mogen gemeenten op de dagen van vervroegd stemmen ook mobiele en/of bijzondere stembureaus instellen?

Antwoord 100

Ja. In de wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 wordt geregeld dat gemeenten op deze dagen ook mobiele en/of bijzondere stembureaus, al dan niet met beperkte toegang, mogen aanwijzen. Voorwaarde is wel dat de gemeente ten minste het wettelijk voorgeschreven aantal stembureaus voor vervroegd stemmen van 07:30 uur tot 21:00 uur aanwijst. Een mobiel en/of

bijzonder stembureau komt dus altijd bovenop het aantal stembureaus dat een gemeente wettelijk moet aanwijzen.

Vraag 101

Moeten de stembureauleden die maandag of dinsdag zitting hebben op een stembureau ook op woensdagavond de stembiljetten van dat stembureau tellen? Wat als al die leden op 17 maart ziek/verhinderd zijn? Op welke locatie moeten zij dan tellen?

Antwoord 101

De stemmen die uitgebracht zijn op maandag 15 of dinsdag 16 maart worden geteld op woensdag 17 maart door hetzelfde stembureau. De personen die op woensdag de telling verrichten, hoeven niet dezelfde personen te zijn als de personen die op maandag of dinsdag zitting hadden tijdens de stemming. Net zoals een stembureau op de reguliere dag van de stemming (woensdag 17 maart) ook verschillende shifts met verschillende leden kan hebben.

Overigens wordt in het wetsvoorstel tot wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 geregeld dat stemmen die zijn uitgebracht op 15 en 16 maart, al op 17 maart vanaf 07:30 uur mogen worden geteld. De stemopneming gebeurt in de openbaarheid. De voorzitter van het stembureau maakt geen uitkomsten bekend vóór woensdag 17 maart om 21:00 uur. Zo wordt voorkomen dat kiezers die hun stem nog moeten uitbrengen, kunnen worden beïnvloed door vroegtijdig bekendgemaakte uitslagen.

Vraag 102

De stembureaus voor vervroegd stemmen mogen op woensdag 17 maart al om 07:30 uur beginnen met tellen. Als een of meer stembureaus al eerder dan 21:00 uur (bijvoorbeeld om 10:00 uur) klaar zijn met tellen, wanneer kan de voorzitter dan de uitslag bekendmaken? En wanneer moeten de stembureauleden het proces-verbaal ondertekenen?

Antwoord 102

Is een stembureau op woensdag 17 maart eerder dan 21:00 uur klaar met tellen, dan moet de voorzitter de zitting schorsen, nadat hij aan de aanwezige belangstellenden de locatie en het tijdstip (21:00 uur) bekend heeft gemaakt waarop de zitting wordt hervat. Ten minste het wettelijk voorgeschreven minimumaantal van vier stembureauleden (inclusief de voorzitter) zullen dus om 21:00 uur terug moeten komen, waarna de voorzitter de uitslag bekend kan maken aan de aanwezige kiezers, de aanwezige kiezers eventuele bezwaren kunnen maken en alle leden van het stembureau het proces-verbaal kunnen ondertekenen.

Vraag 103

Zodra het stembureau gesloten is op de eerste verkiezingsdag en tweede verkiezingsdag, mogen wij de uitgebrachte stemmen dan overhevelen naar de blauwe boxen die afgesloten worden om de uitgebrachte stemmen makkelijk te kunnen vervoeren en opslaan tot de laatste dag van de verkiezingen waar ze gezamenlijk met de andere stemmen worden geteld?

Antwoord 103

Nee. Op de dagen van vervroegd stemmen (maandag en dinsdag) mogen de stembussen niet worden geopend. Dit gebeurt pas bij de stemopneming op woensdag 17 maart. Tot die tijd moeten de stembussen gesloten blijven en op een veilige manier worden opgeslagen.

Vraag 104

Moet er per dag een nieuwe stembus gebruikt worden?

Antwoord 104

Ja. Elke dag wordt er een ander stembureau ingesteld. Daarom moet er ook elke dag een nieuwe lege stembus worden gebruikt.

Vraag 105

Klopt het dat de stembureaus op maandag en dinsdag alleen open zijn voor inwoners van de eigen gemeente? Dus geen kiezers met kiezerspas?

Antwoord 105

Nee, dat klopt niet. Het blijft voor kiezers mogelijk om op de dagen van vervroegd stemmen hun stem uit te brengen met een kiezerspas.

Vraag 106

Wij willen de stembiljetten van de minimaal 20 stembureaus van 15 en 16 maart, tellen op 18 maart (ook de briefstemmen). Biedt de regelgeving hier ruimte voor?

Antwoord 106

Nee. De stemopneming moet op woensdag 17 maart minimaal op lijstniveau zijn gedaan. Wel mogen de briefstemmen en de stemmen die zijn uitgebracht op 15 en 16 maart, op 17 maart al vanaf 07:30 uur worden geteld.

Vraag 107

Wij zijn van plan om centraal stemmen te tellen. Kunnen de stemmen die zijn uitgebracht op maandag en dinsdag dan ook geteld worden op die locatie op donderdag 18 maart?

Antwoord 107

Nee. In de gemeenten die meedoen aan het experiment met centraal tellen, tellen de stembureaus op woensdag 17 maart de stemmen uitsluitend op lijstniveau. Deze telling op lijstniveau kan voor de stemmen die zijn uitgebracht op 15 en 16 maart, al beginnen op woensdag 17 maart vanaf 07:30 uur. Op donderdag 18 maart verricht het gemeentelijk stembureau de telling op kandidaatsniveau.

Let op: voor briefstembureaus geldt een uitzondering! De briefstembureaus tellen op woensdag 17 maart de stemmen op lijst- én kandidaatsniveau, óók in gemeenten die meedoen aan het experiment met centraal tellen. Het gemeentelijk stembureau telt, na de centrale stemopneming, de resultaten van de briefstembureaus op bij zijn eigen resultaat, om zo het gemeentelijk totaal te kunnen bepalen. Uiteraard worden de modellen van de processen-verbaal hierop aangepast.

Vraag 108

Wat als er niet voldoende locaties beschikbaar zijn voor het tellen?

Antwoord 108

Wanneer een gemeente problemen heeft met het vinden van geschikte stem- en/of tellocaties kan contact worden opgenomen met het ondersteuningsteam stemlokalen via teamstemlokalen@ictu.nl.

Vraag 109

Is het verplicht om de data voor vervroegd stemmen te melden op de verkiezingsborden?

Antwoord 109

Nee. Dit is niet verplicht.

Vraag 110

Mogen gemeenten op 15 en 16 maart al opkomstcijfers bekend maken?

Antwoord 110

Ja. Net als gedurende de dag van stemming (17 maart) mogen er op 15 en 16 maart tussentijds opkomstcijfers bekend worden gemaakt.

Vraag 111

Is het verplicht om de opkomstcijfers van 15 en 16 maart te publiceren?

Antwoord 111

Nee. Er is geen verplichting om opkomstcijfers te publiceren op 15 en 16 maart.

Vraag 112

Wat is bij vervroegd stemmen de laatste dag (wat zijn de laatste dagen) waarop schriftelijk een volmacht, kiezerspas en vervangende stempas kunnen worden aangevraagd? En wat geldt voor de mondelinge aanvragen, 12 maart 12:00 uur of 12 maart 17:00 uur?

Antwoord 112

Een vervangende stempas en een kiezerspas kunnen voor de komende Tweede Kamerverkiezing zowel schriftelijk als mondeling worden aangevraagd tot uiterlijk vrijdag 12 maart, 17:00 uur. Ook de aanvraag om bij schriftelijke volmacht te stemmen kan worden ingediend tot uiterlijk vrijdag 12 maart, 17:00 uur.

